

לפחות בחריקת־שן, „אנטיסמיט“, או כיוצא באלה כינויים שראוי להישמר מפניהם. אשר על כן, מי שמתבקש להעיר הערותיו על מחזורי־שירים כיוצא בזה, מוטב לו אולי שישל את געליו מעל רגליו, יבלע את בלעו — וידום.

צ. ק.

צייד בודד הוא הלב

ספר שעניינו בדידותם של בני־אדם. נפשות בודדות המבקשות קשר אל הזולת עוברות זו ליד זו ללא מגע ומחטיאות את המטרה תמיד כשהן מדמות למצוא את הגנש הקר רובה.

חמישה הם גיבורי הספר: ביף בראגון, בעל המרוצה, האדם הבודד שמימיו לא זכה לחיבה; ג'ק בלאונט, המשולח והשיכור, השואף לתקן עולם באמצעות הדוגמות הסוצי־יאליסטיות; ד"ר קופלנד, הכושי האוהב את בני עמו ואינו מוצא את הקשר אליהם; מיק קלי, ילדת־העוני השואפת אל המוזיקה והיופי ונמכרת לעבודה בחנות־סדקית כדי לעזור למשפחתה: — כל אלה אין ביניהם לשון משותפת, אך משום־מה מדמים הם למצוא נפש מבינה בסינגר האילם — וזאת משום שתיקתו התמידית, סבר־פניו והיוכו הנעים, אך למעשה סינגר הוא אדם מוגבל ביותר ושאיפותיהם זרות לו. הוא עצמו מדמה למצוא נפש קרובה ללבו בחברו חסר־הדעה, וכשם שהארבעה נוהגים לדבר אליו למרות הרשותו כך הוא נוהג לכתוב מכתבים לאנטונפלוס שאינו יודע קרוא וכי טוב. האשליה והבדידות; הרעב לידידות וחוסר המענה; הפגיעה לגורל ונסיגות המרד, שסופם עגמת־נפש; השאיפה לטוב והמעשים הנוגדים שאיפה זו, מעשים הנכשלים על האדם בגיורת המסיבות; חוסר־האונים מול האלימות וההפקרות — כל אלה יוצרים אווירה קודרת מאד, מיסטית כמעט, ועם זה סיפור המעשים הוא ריאלי לגמרי. הרי זה סיפור על עיירה שבדרום ארה"ב, על עניותה המנוונת, על האיבה והאפליה כלפי הכושים, על אווירת העוובה בה גדלים ילד־ם של

כוליתה, אך אולי מעידה היא על המשורר שמצורו ומסלעו שלו הוצבו האבנים האלו, מגבעות־עלומי וממערות־אשמותיו הפרטיות שלו.

נוף בעשן

שנה אחת שעשה המחבר במחנה־השמדה, שאליו לוקח בידי הנאצים ב־1944, בעודו נער עול־ימי, ממששת, כנאמר בשער הקר־בן, „רקע למחזור השירים המובא בזה“, מחזור בן עשרים־ושלושה שירים קטנטנים, רסוקי־שורות, עצורי־מבע.

שואת־היהודים באירופה הקימה ספרות עצר־מה כל־כך, גם בלשון העברית, גם בתחום השירה והלייריקה — החל בקינתו־צוואתו של יצחק כצנלסון, שהיה מקרבנותיה, ובמפ־עלם הפואטי של אחדים משרידיה כמו גם של אישים כאורי צבי גרינברג ונתן אלתר־מן, וגמור באנחותיהן של כמה צפרי־שיר מנמכות־עוף יותר — עד שמי שמבקש „להתיחס“ אל הדברים האלה יחס ספרותי־בקרתי ימצא קושי למעלה מן הרגיל בהב־חנה בין מוץ לבר, בין חוויה למצוות־אנשים, בין דרשנות או חרוזות לבין יצירה, בין אמת שירית למה שאפשר לקרוא לו — אולי בקורטוב של עזות — דמאגוגיה שירית.

כמעט אין צורך להוסיף עוד שכל המנסה לבדוק את ספיחיה הספרותיים של הטרא־גדיה הגדולה על־פי אבני־בו־חן שיריות, או אמנותיות, היהו כמתחייב בנפשו כמעט; ואם עוד ירחיק לכת ויודה כי, במקרים אלה או אחרים, נדמה לו שאין היצירות עומדות, לדעתו, בפני הבקורת השירית, או האמנו־תית — על אף כל האישי והמיוחד ברקעם של הכותבים ושל הכותבים — או אז מוטב לו כמעט שיכונה, בשפתי־קצף או

* יחיאל חזק: אבני־נולת (שירים); הוצאת „עקד“ (בלי תאריך); 45 עמ'.

** איחמר יעוז קסט: נוף בעשן (פרקי ברגן־בלזן); מחזור שירים; הוצאת „עקד“, 1961.